

Ceramica roșie și cenușie descoperită recent la Vaslui, provine din trei puncte distincte ale orașului și anume: 1) Curțile Domnești (str. Ghica Vodă), 2) str. Călugăreni (cuptoare de ars ceramică) și 3) Rediul Paiului, „La Cetățuie“ (fortificație medievală).

Toată ceramica găsită este de factură urbană, meșterii olari vasluieni reușind să-și însușească procedee tehnice avansate în ceea ce privește prepararea pastei și arderea reducătoare. Se observă folosirea unui lut de o foarte bună calitate, permițând obținerea unei paste bune, consistente și omogene. De asemenea, folosirea roții rapide a permis obținerea unor vase cu pereți egali ca grosime și relativ subțiri.

Ceramica roșie și cenușie descoperită la Curțile Domnești cuprinde un bogat repertoriu tipologic și stilistic întâlnit în Moldova medievală cum sînt vasele borcan cu buza înaltă oblică (fig. 1/2,3 ; 4/2) cu marginea dreaptă ușor rotunjită avînd uneori drept decor caneluri fine pe buză (fig. 1/2 ; 4/2), vase borcan cu buza scundă (fig. 2/5), castroane largi scunde, cu fundul plat și pereți groși de 10 mm care-și păstrează dimensiunea pînă la buză, avînd și un decor dintr-o bandă executată cu roțița (fig. 2/2). Semnalăm un fragment din această categorie (fig. 3/1), cu o buză foarte groasă, trasă drept în afară, ornamentat pe buză cu o linie vălurită incizată, iar pe corpul vasului cu linii paralele dispuse unele lîngă altele la distanțe foarte mici. Deocamdată singura analogie pentru această categorie o găsim în Cehoslovacia¹, într-un căzănel din secolul al XV-lea descoperit la castelul Janstyn (fig. 10/1), la care se observă aceeași buză groasă trasă în afară și un decor vălurit incizat. Alt fragment (fig. 3/3) prezintă corpul drept, avînd ca decor pe buza ușor îngroșată o „ghirlandă“ trasă puțin în afară, iar imediat dedesubt același decor, care se continuă pe tot corpul vasului. Un alt fragment de castron din ceramică cenușie (fig. 2/4) prezintă pe buza trasă în afară același decor cu ghirlandă, dispusă puțin oblic.

Capacele de vase reprezintă o altă categorie de ceramică frecvent întrebuintată la Curțile Domnești (fig. 5/5, 6). Capacele au pereții subțiri cu o șanțuire interioară lîngă buză pentru a se fixa mai bine

de vas. Pereții sînt ușor îngroșați spre margine, corpul înălțat conic, se termină cu un buton gol în interior.

Decorul mai des întîlnit pe vasele de la Curțile Domnești din Vaslui este format din linii orizontale pe umăr, paralele între ele și egal distanțate, ca rezultat al rotirii complete a vasului (fig. 2/5). Un alt decor frecvent întîlnit este cel realizat cu roțița, constînd din linii verticale sau ușor oblice deosebindu-se de la un vas la altul prin adîncimea inciziei, aceasta datorîndu-se probabil roțiței care citeodată a fost folosită atent, vasele fiind mai riguros lucrate (fig. 1/4,5; 2/1). Un alt fragment de vas păstrează, alături de liniile paralele și o linie oblică (fig. 1/5), ceea ce dovedește că acest decor se completează și cu alte benzi. Analogii pentru decorul acestui vas ornamentat în acest fel le găsim la Suceava², decorul de pe vasele de aici fiind realizate cu pieptănul sau cu un obiect cu un vîrf destul de gros. Ceramica de acest fel se întîlnește și în alte regiuni ale Europei³. Subliniem faptul că pe ceramica de la Curțile Domnești din Vaslui această îmbinare pe vasele roșii arse incomplet constituie fie o îmbinare a unor elemente de origini diferite, fie o încercare a meșterului olar local de a produce noi elemente de decor, ceea ce se observă și pe alte fragmente ceramice vasluiene.

Un alt decor întîlnit frecvent pe vasele de la Curțile Domnești din Vaslui este cel executat cu banda de linii incizate așezate neclar (fig. 1/2; 2/2). Pe un fragment (fig. 1/6) se întîlnește acest ornament dispus într-un mod deosebit față de celelalte vase decorate cu acest motiv, deoarece aici apare banda incizată așezată în două rînduri orizontale, iar între ele, ca și cum s-ar face legătura, este incizată o bandă oblică. Deasupra sînt dispuse trei șiruri de linii de mici triunghiuri executate stîngaci. Este o încercare neizbutită probabil a unui meșter olar de a îmbogăți repertoriul stilistic al vaselor. Pe unicul fragment de pahar pe care îl avea (fig. 1/3), apare un decor din două rînduri de romburi, executate cu o roțiță deosebit de ascuțită. Pereții sînt subțiri, dintr-o pastă roșie incomplet arsă.

Un alt motiv ornamental aparținînd aceleiași decor cu banda compusă din linii perpendiculare și paralele, apare pe un fragment de vas (fig. 1/1) remarcîndu-se patru linii verticale și un X, deosebit de îngrijit executate. Probabil, avem dovada preocupării olarilor de a introduce elemente noi de decor pentru a rupe monotonia. Analogii pentru acest fragment le găsim deocamdată în Cehoslovacia pe fragmente de oală din secolul al XV-lea provenind de la castelul Hostinek (fig. 10/2—3).

Un decor cu totul deosebit apare pe un alt fragment ceramic (fig. 4/1) unde sînt incizate și puternic reliefate patru rînduri de linii vălurite executate cu o spatulă în pastă moale. Este aceeași încercare de a îmbogăți ornamentica vaselor întrebuintate la Curtea Domnească din Vaslui cu noi modele.

Ceramica din acest tip de oale-borcan cu gîtul scund sau lung, de castroane și pahare, se întîlnește la Piatra Neamț, la Baia, la Suceava, Iași⁴. La Vaslui lipsește deocamdată decorul „cu brăduțul” întîlnit frecvent pe ceramica cenușie descoperită la Suceava și la Baia. În schimb, întîlnim celelalte ornamente specifice ceramicilor din categoria

sus amintită. Pe teritoriul țării, semnalăm descoperirea la Tîrgoviște⁵ a unui fragment ceramic decorat cu rozeta atribuit epocii lui Mircea cel Bătrîn, în Transilvania la Sîncrăieni⁶ descoperirea unei categorii asemănătoare de ceramică se află, probabil, în legătură cu stabilirea aici a unei populații moldovenești care cunoștea această ceramică. Dincolo de granițele țării noastre ceramica din această categorie se întâlnește în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Austria, Germania, ocupînd un loc deosebit de important printre descoperirile datînd din secolele XIII—XV⁷.

Al doilea punct de pe teritoriul orașului Vaslui unde apare ceramica de tipul celei decorate prin ștampilare cu benzi din linii cu motiv neclar este situat în zona străzii Călugăreni, unde au fost descoperite cuptoarele de ars ceramică.

Astfel, cu ocazia unor lucrări de escavare pentru construirea fundației unui bloc de locuințe au fost descoperite mai multe cuptoare distruse parțial de cupa excavatorului. Un singur cuptor s-a păstrat cel mai bine. Acesta, de formă ovală, era orientat NNV—SSE. Placa cuptorului era înconjurată de două canale, mai adînci decît placa cu aproximativ 0,20 m, avînd diametrul de 0,50 m. Pe placa cuptorului au fost descoperite resturile a 5 piloni de susținerea boltii care, era acoperită în interior cu un strat de lut de circa 0,10 m lipit cu mina (s-au putut observa foarte bine amprente digitale). În interiorul cuptorului, în afară de ceramică, au fost găsite coarne de bovidee, un ac și un fragment de pînten de fier.

Ceramica descoperită, din pastă roșie sau cenușie, în care predomină vasul borcan (fig. 5/1, 4 ; 6/1, 2, 4) cu gît scurt sau cel cu gîtul lung (fig. 5/2; 6/3) se caracterizează printr-un decor realizat prin imprimare, înfățișînd o bandă de linii cu un model neclar. Numărul mare de cuptoare, în parte distruse și necercetate, precum și cantitatea mare de ceramică descoperită în acest punct ne duce la concluzia existenței în această parte a orașului a cartierului olarilor vasluieni din epoca feudală. Preluarea de către olarii vasluieni a meșteșugului arderii ceramicii reducător se observă din plin în materialele descoperite în zona str. Călugăreni. Din gama variată de ornamente observate pe ceramica Curților Domnești, pe vasele găsite pe str. Călugăreni domină doar decorul sus amintit care probabil a fost la îndemîna meșterilor locali. Ei au adaptat formele practice și strîns legate probabil de cererile de pe piața țîrgului.

Al treilea punct unde s-a găsit pînă în prezent ceramică cenușie și roșie datînd din secolul al XV-lea este Rediul Paiului, punctul „La Cetățuia”. În acest loc în urma săpăturilor efectuate în campania din anul 1979 s-a descoperit o fortificație cu val de pămînt datată, pe baza ceramicii cenușii și roșii în secolul al XV-lea.

Ceramica cenușie descoperită este de două categorii : a) cu pereții groși și b) cu pereții subțiri. Astfel, un fragment (fig. 7/1) provenind de la un vas borcan cu diametru de 12 cm este lucrat dintr-o pastă deosebit de poroasă cu pietricele mici albe și negre și fulgi de mică, arsă uniform. Buza prezintă spre interior o șanțuire pentru a se sprijini capacul, iar la exterior imediat sub buză un briu puțin îngroșat. Celelalte fragmente descoperite și care fac parte din corpul vasului mai sus amintit au ca decor briul cu linii paralele și uniform dispuse (fig.

7/2—6). Al doilea tip de ceramică cenușie este reprezentat de vasele borcan cu buza groasă puternic reliefată în exterior, ornamentate pe corp cu linii simple paralele (fig. 8/1—3).

Ceramica roșie descoperită (fig. 9/1—5) este lucrată dintr-o pastă uniformă, amestecată cu pietricele, nisip și mică. Vasele de tip castron au pereții drepecți și buza trasă puternic în afară, subțindu-se spre margini. Pe buză prezintă un decor în relief cu brăduț. Diametrul vasului la buză este de 13,5 cm. Din aceeași categorie de vas castron mai sînt unele fragmente care au buza de lățime mai mică de 1,5 cm, avînd în schimb o șanțuire în interior imediat sub buză și diametrul de 12 cm (fig. 9/3). Pînă în prezent, analogii pentru acest tip de ceramică cu decor „în brăduț” pe buze și cu buza trasă în afară, le găsim în Cehoslovacia, în ceramica descoperită la castelul Holoubek⁸ construit în anul 1440 (fig. 10/4—5).

A doua categorie de ceramică roșie descoperită la punctul „La Cetățuie” aparține vaselor din pastă bine frămîntată dar arsă incomplet. Vasele respective sînt decorate cu benzi de linii verticale sau puțin oblice, așezate pe umărul vasului (fig. 9/4—5). Banda de linii verticale este întreruptă din loc în loc de cruci, iar dedesubtul acestui ornament sînt dispuse linii paralele ușor ieșite în relief.

Ceramica medievală cenușie de pe Rediul Paiului, la punctul „La Cetățuie” ar putea fi datată însă și la sfîrșitul secolului al XIV-lea. În schimb, ceramica roșie decorată cu brăduț pe buză și cu banda de linii verticale sau puțin oblice datează din secolul al XV-lea, reprezentînd o producție a olarilor vasluieni.

Materialul ceramic medieval recuperat, provenit din cele trei puncte mai sus menționate de pe teritoriul orașului Vaslui, poate fi grupat în linii generale în aceeași categorie a ceramicii cenușii și roșii de factură locală, avînd la bază modelele ceramicii cenușii și roșii a coloniștilor. Existența Curților Domnești — Vaslui, prima construită în vremea urmașilor lui Alexandru cel Bun, a contribuit la dezvoltarea în oraș a unor meșteșuguri urbane, printre care și cel al olăritului. Astfel, ceramica descoperită aici este de o foarte bună calitate, degresată în mod special cu nisip, fie că e vorba de ceramică cenușie sau roșie, cu rare granule de calcar în compoziție.

În felul acesta avem dovezi materiale că olarii vasluieni și-au însușit noua tehnică privind pregătirea pastei și a arderii. În același timp au prelucrat forme și ornamente pe care le-au îmbogățit cu elemente noi. Decorul cu linii verticale cît și cel cu banda din linii așezate într-o manieră neclară își găsesc analogii la Suceava⁹. La Vaslui, se pare că motivul ornamental predilect al meșterilor olari¹⁰, a fost cel din linii neclare, întîlnit atît pe umărul vaselor-borcan cît și pe castroane. Ca o reminiscență a vechiului tip de ornamentare a buzelor vaselor se mai întîlnește atît decorul cu linia vîlurită incizată pe buză, cît și cel cu brăduțul, executat în relief. Cuptoarele descoperite și aparținînd, probabil, cartierului olarilor vasluieni, au avut o largă întrebuințare, mai ales în secolul al XV-lea, asigurînd necesitățile economice ale tirgului Vaslui. De asemenea, considerăm că este semnificativă încercarea meșterilor olari vasluieni de a-și îmbogăți repertoriul motivele ornamentale prin căutarea unor noi modalități de decorare care să îmbine elementele de vechi tradiție cu cele noi, preluate.

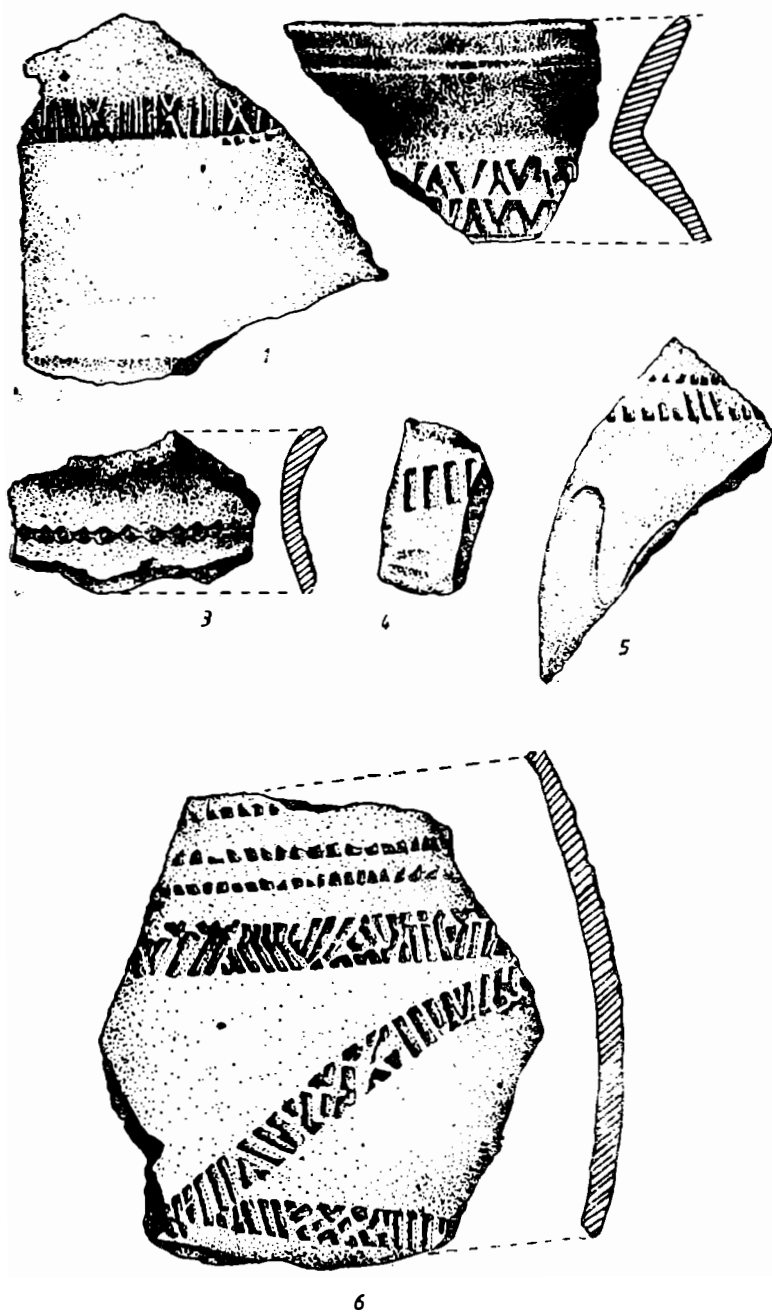

Fig. 1. Vaslui. Curțile Domnești : 1-6. ceramică roșie.

Fig. 1. Vaslui. Les Cours Princières : 1-6. ceramique rouge.

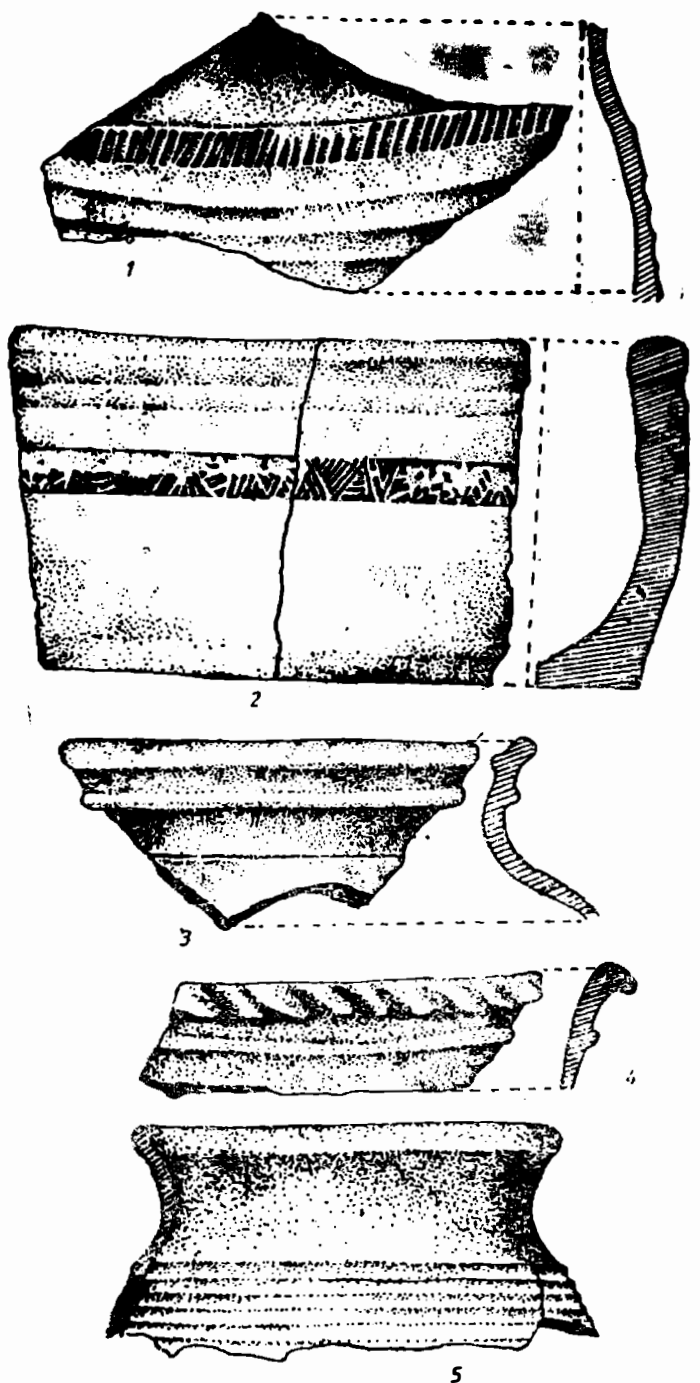

Fig. 2. Vaslui. Curțile Domnești : 1, 4, ceramică cenușie ; 2-3, 5, ceramică roșie.

Fig. 2. Vaslui. Les Cours Princières : 1, 4, céramique grise ; 2-3, 5, céramique rouge.

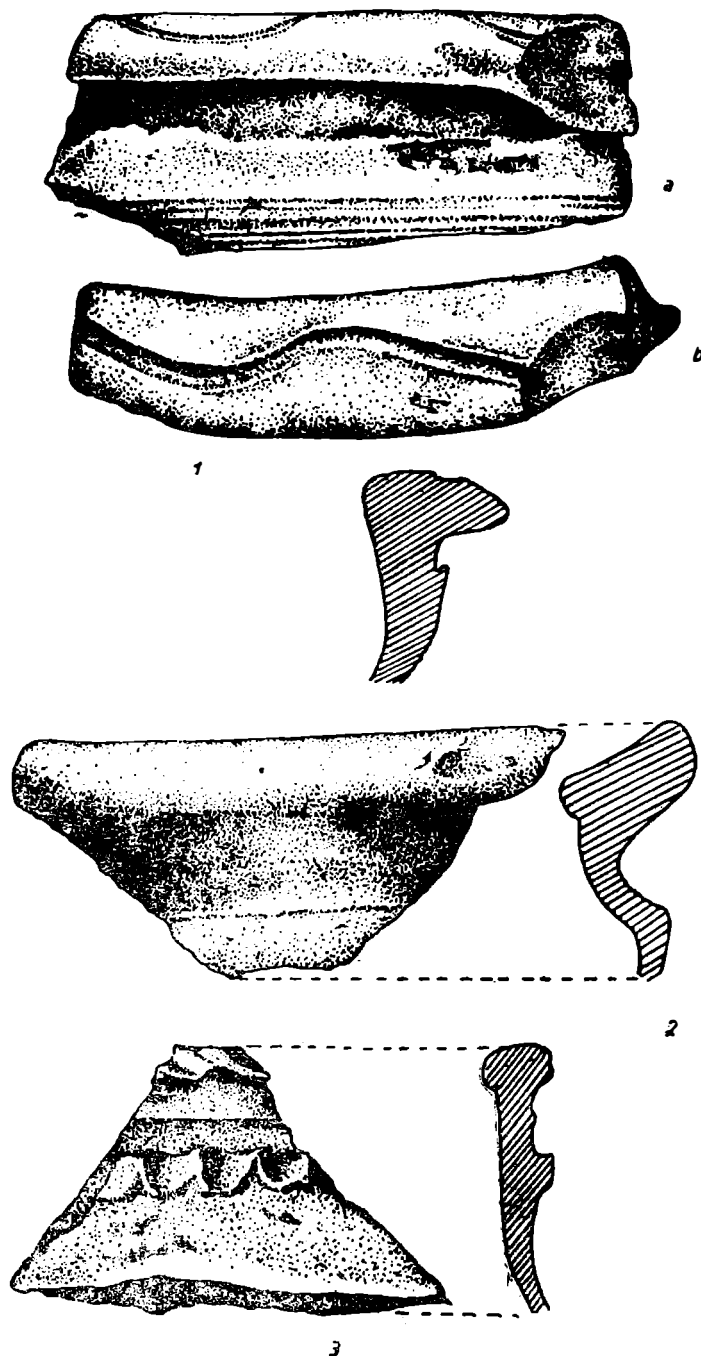

Fig. 3. Vaslui. Curțile Domnești : 1-3, ceramică roșie.

Fig. 3. Vaslui. Les Cours Princières : 1-3, ceramique rouge.

Ceramica descoperită a aparținut populației tirgului Vaslui din secolul al XV-lea cînd se dezvoltă acest meșteșug din plin pentru a putea face față atît necesităților Curții Domnești cît și pentru piața tirgului.

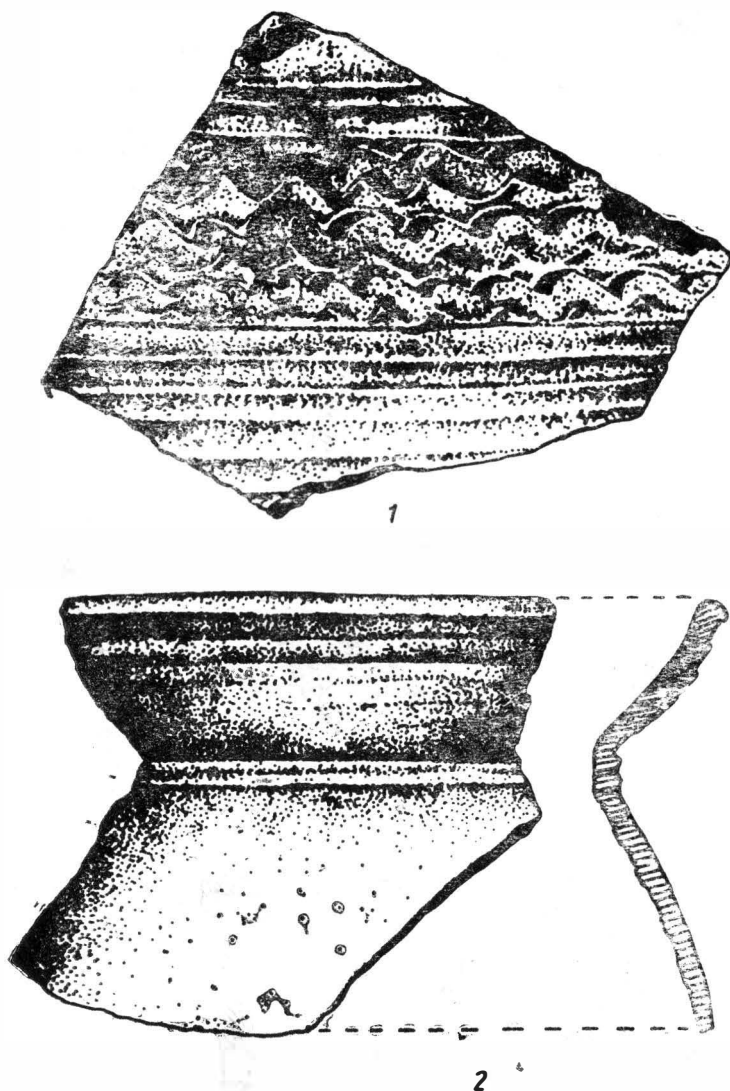

Fig. 4. Vaslui. Curțile Domnești : 1-2, ceramică roșie.

Fig. 4. Vaslui. Les Cours Princières : 1-2, ceramique rouge.

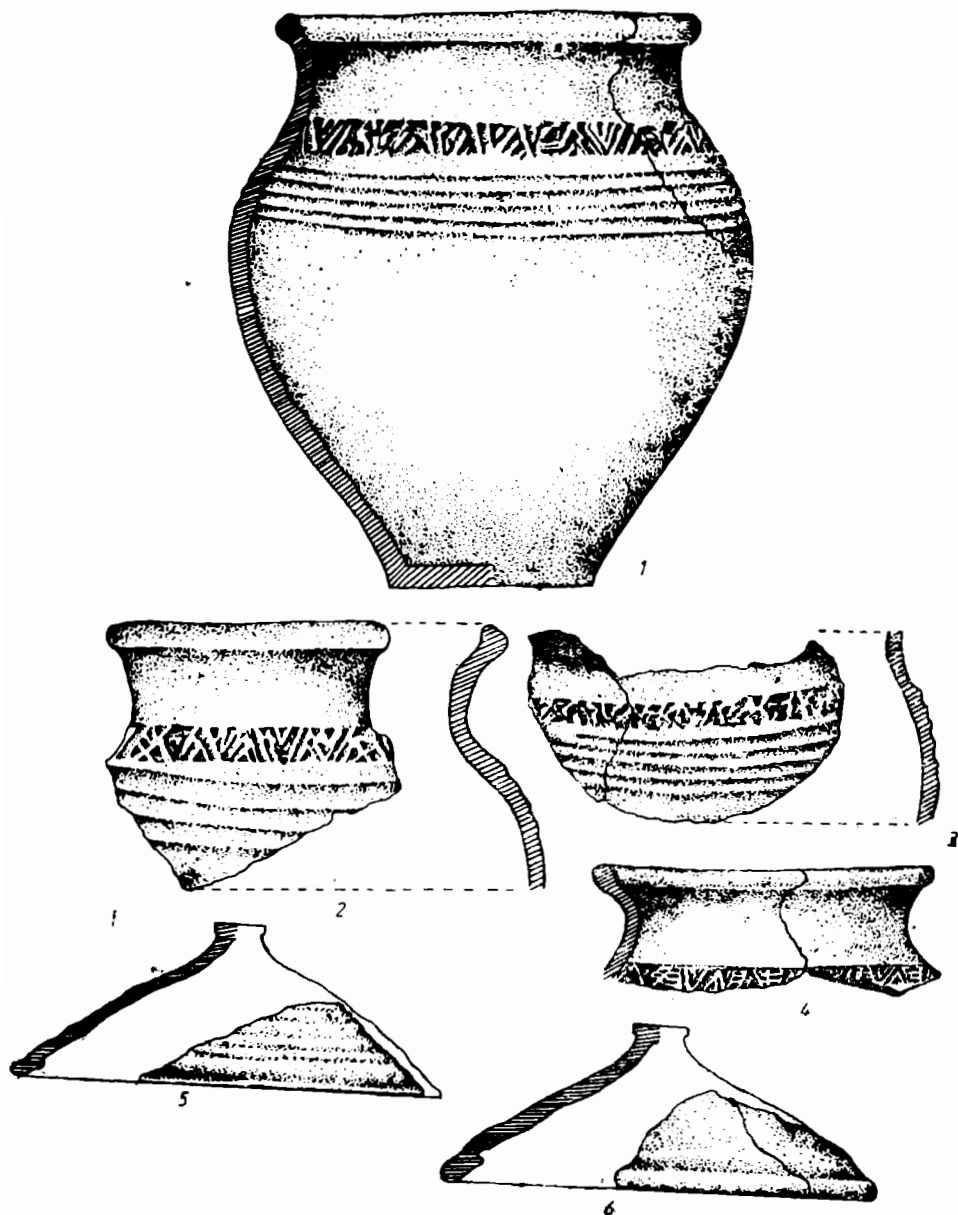

Fig. 5. Vastui. Str. Călugăreni: 1-6, ceramică roșie.

Fig. 5. Vastui. Rue Călugăreni: 1-6, ceramique rouge.

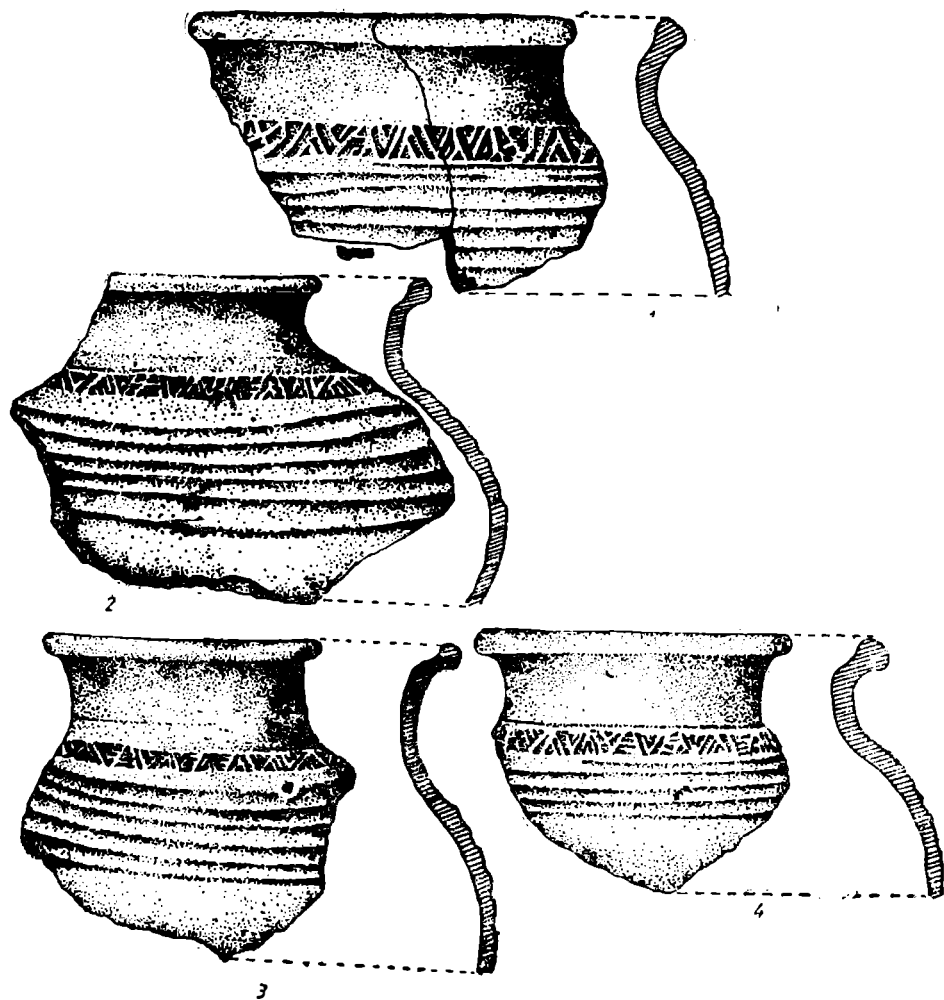

Fig. 6. Vaslui. Str. Călugăreni : 1-4, ceramică roșie.

Fig. 6. Vashii. Rue Călugăreni : 1-4, ceramique rouge.

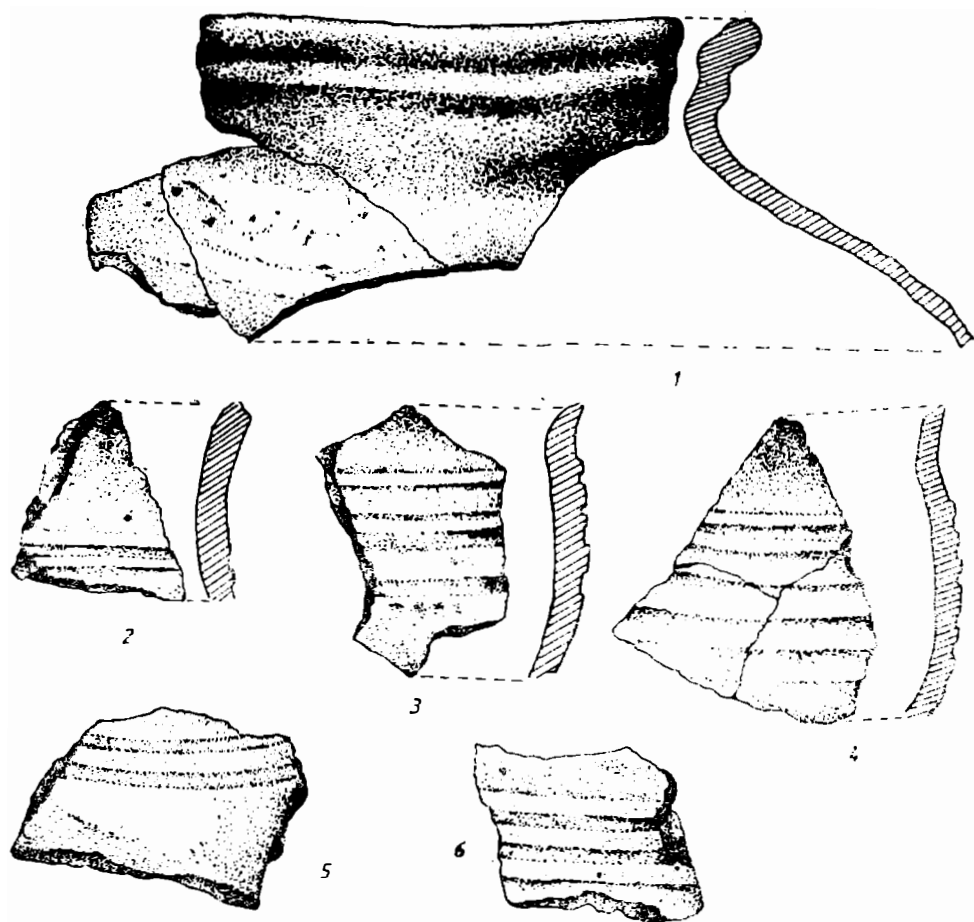
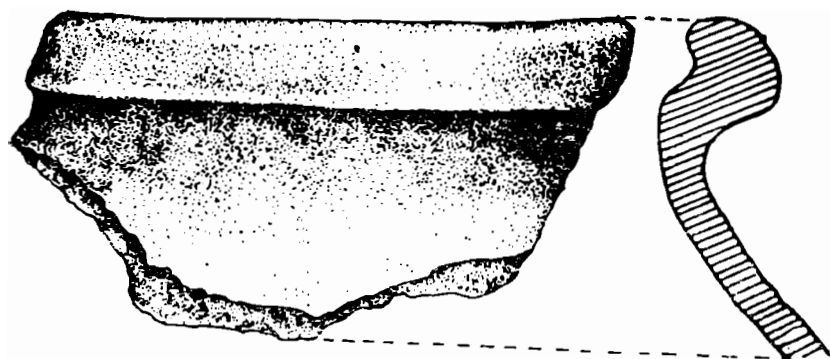
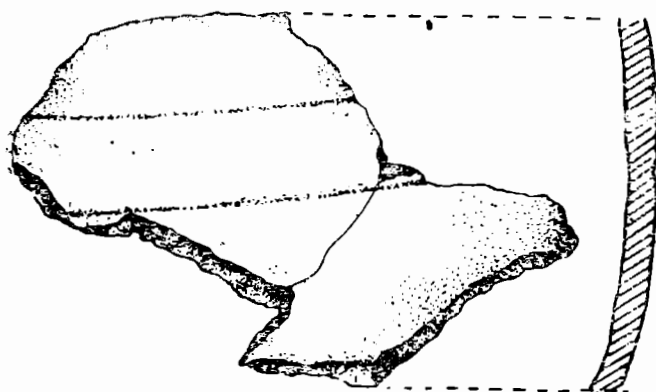

Fig. 7. Vaslui. Rediul Paiului, „La Cetățuie”: 1-6, ceramică cenușie.

Fig. 7. Vaslui. Rediul Paiului „La Cetățuie”: 1-6, ceramique grise.

2

3

Fig. 8. Vaslui. Rediul Paiului, „La Cetățuie“ : 1-3, ceramică cenușie.

Fig. 8. Vaslui. Rediul Paiului „La Cetățuie“ : 1-3, céramique grise.

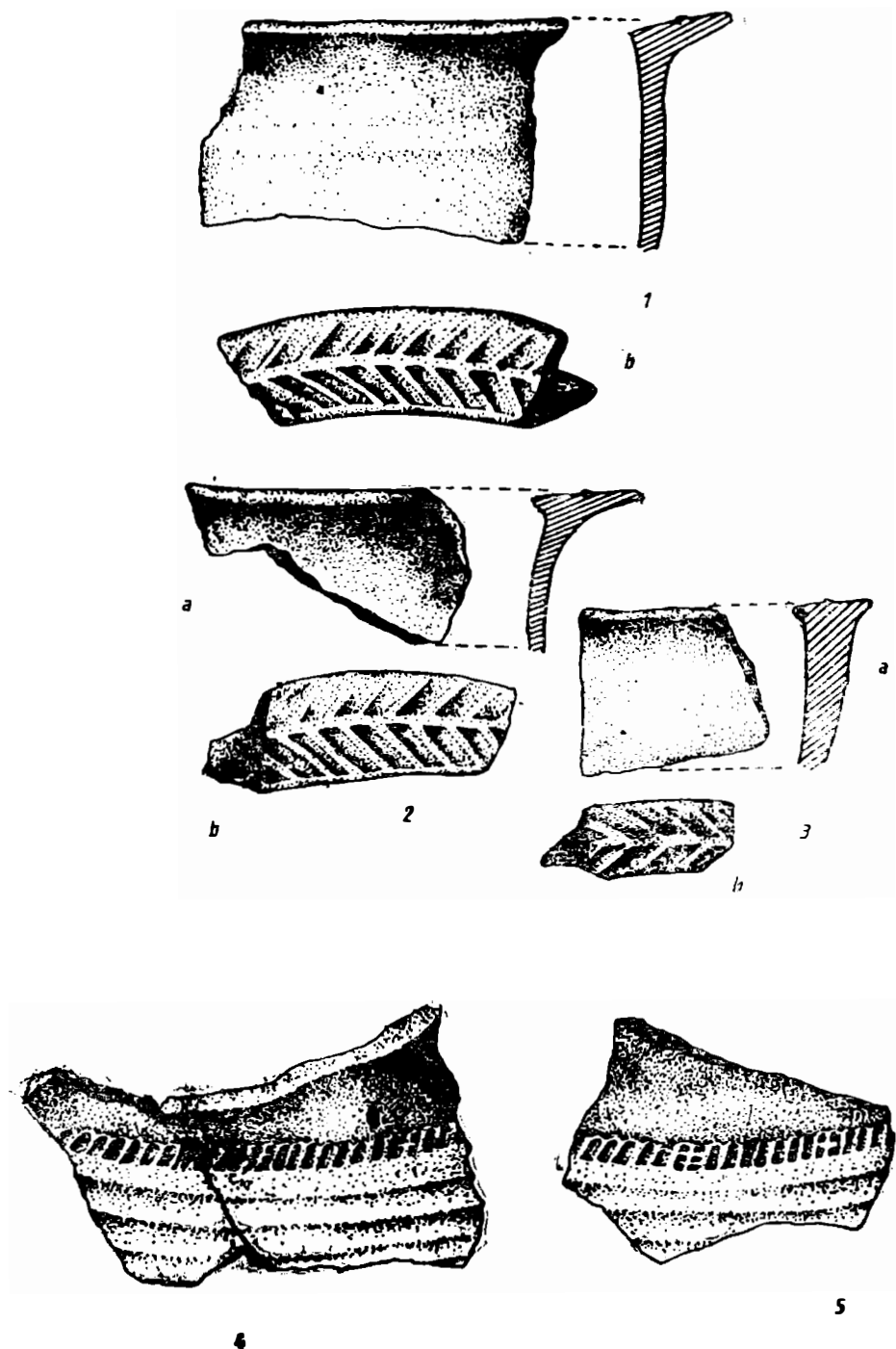

Fig. 9. Vaslui. Rediul Paiului, „La Cetățuie“ : 1-5, ceramică roșie.
 Fig. 9. Vaslui. Rediul Paiului „La Cetățuie“ : 1-5, ceramique rouge

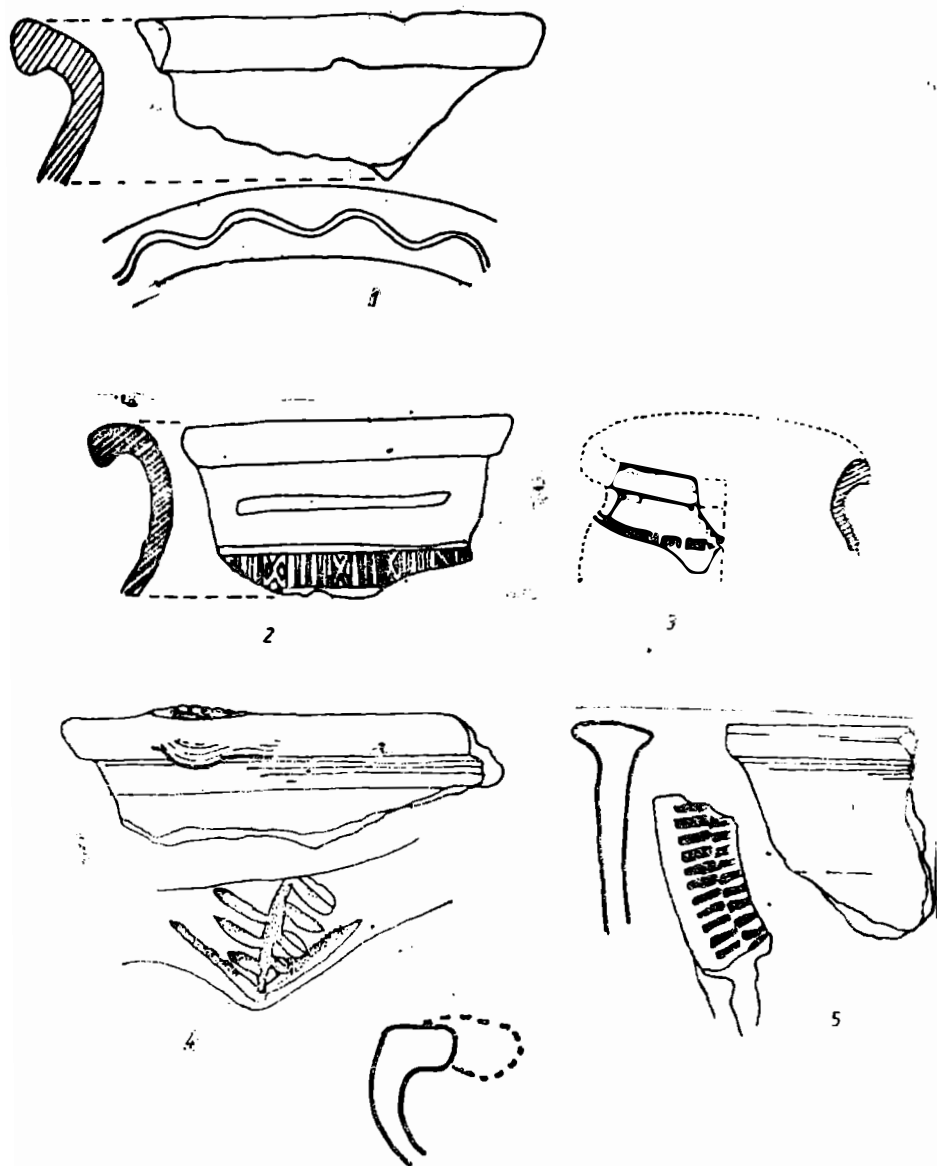

Fig. 10. Cehoslovacia. 1-5, ceramică din secolul al XV-lea (după V. Nekuda, K. Reichertova).

Fig. 10. Tchechoslovacque. 1-5, ceramique du XV-e siècle (d'après V. Nekuda K. Reichertova).

NOTE

¹ V. Nekuda, K. Reichertova, *Stredověká Keramika*, Brno, 1968, p. 236.

² M. D. Matei, *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, București, 1963, p. 150.

³ V. Nekuda, K. Reichertova, *op. cit.*, p. 236.

⁴ E. Busuioc, *Ceramica de uz comun nesmălțuită din Moldova*, București, 1975, p. 15.

⁵ M. D. Matei, *op. cit.*, p. 154.

⁶ *Ibidem*, p. 155.

⁷ *Ibidem*, p. 156.

⁸ V. Nekuda, K. Reichertova, *op. cit.*, p. 236, fig. 1/1A.

⁹ R. Popovci-Baltă, N. Ursulescu, *Descoperiri arheologice din secolele XIV—XV de la Suceava — Parcul Cetății*, *ArhMold*, IX, 1980, p. 100, fig. 4/1; E. Busuioc, *op. cit.*, fig. 32/4.

¹⁰ Desenele au fost executate de Georgeta Vrinceanu, de la Muzeul județean Vaslui.

LA CÉRAMIQUE D'USAGE COMMUN DU XVe SIÈCLE DÉCOUVERTE SUR LE TERRITOIRE DE LA VILLE DE VASLUI

R é s u m é

Sur le territoire de la ville de Vaslui, dans trois points différents, 1) Les Cours Princières, 2) rue Călugăreni 2, et 3) Rediul Paiului, à l'occasion des fouilles archéologiques on a découvert des céramiques grise et rouge d'usage commun datée à la deuxième moitié du XVe siècle.

La céramique découverte, production des artisans locaux, prouve l'adaptation des anciennes formes et ornements par les maîtres potiers et ainsi des essais d'enrichissement du répertoire ornemental avec des nouvelles variantes.

